

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้
  - ก. พยัญชนะ ๘ ตัว คือ.....เรียกว่า.....เพราะ.....
  - ข. กรณที่ทำอักษรจะมี.....คือ.....
  - ค. พยัญชนะ.....ตัว คือ.....ถ้าอยู่.....ออกเสียงผสมกับพยัญชนะตัวหน้า ฯ
๒. สนธิ กับ สมาส ต่างกันอย่างไร และมีประโยชน์อย่างไร ฯ ปลุสทานิสฺส, นฏฺฐมฺหาวุโส เป็นสนธิอะไรบ้าง ตัดและต่ออย่างไร ฯ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
  - ก. สังขยาคืออะไร ท่านแบ่งไว้อย่างไร และต่างกันอย่างไร
  - ข. วิสสนสัพพนาม ท่านแบ่งเป็นกี่อย่าง ได้แก่ศัพท์เหล่าไหน
  - ค. อพยยศัพท์ ได้แก่ศัพท์จำพวกไหน ท่านแบ่งเป็นกี่อย่าง คือ อะไรบ้าง ฯ
๔. วิภัติอาขยาต นั้น มีประโยชน์อย่างไร ฯ มุจฺจติ กับ มุจฺจติ แปลว่าอะไร ลงปัจจัยอะไรในหมวดธาตุไหน ฯ
๕. สาธนะคืออะไร มีเท่าไร คืออะไรบ้าง ฯ อตฺตสมฺภวํ (ปาป), อณฺณํ (อรหตฺตผล) ลงปัจจัยอะไรเป็นรูปและสาธนะอะไร จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ฯ
๖. พหุพพิทสมาสคือสมาสอะไร มีกี่อย่าง อะไรบ้าง ฯ (เจตนาย) โสมนสฺสสทคตภาณสมฺปยุตฺตภาโว แปลว่าอะไร เป็นสมาสอะไรบ้าง จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ฯ
๗. ในปุรณัตถิต มีปัจจัยที่ตัว และปัจจัยตัวไหนนิยมลงกับศัพท์สังขยาอะไรบ้าง ฯ มุฏฺฐสจฺจ
 จั แปลว่าอะไร ลงปัจจัยอะไร ในัตถิตไหน จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓ ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. ได้เติมคำถามที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้
  - ก. พยัญชนะ ๘ ตัว คือ ย ร ล ว ส ห ฬ อ เรียกว่า อวรรณ เพราะไม่เป็นพวกเป็นหมู่กันตามฐานกรณ์ที่เกิด
  - ข. กรณ์ที่ทำอักษรจะมี ๔ คือ ชิวหามชฺฐณํ ทํมกลลฺลนํ ๑ ชิวโหปคฺคํ ถิตฺตปฺลลยลลนํ ๑ ชิวหคฺคํ ปฺลลยลลนํ ๑ สกฺกฐานํ ฐานของตน ๑
  - ค. พยัญชนะ ๔ ตัว คือ ย ร ล ว ถ้าอยู่ หลังพยัญชนะตัวอื่น ออกเสียงผสมกับพยัญชนะตัวหน้า ๑

๒. ต่างกันและมีประโยชน์อย่างนี้ คือ สนธิ ได้แก่การต่อศัพท์และอักษรให้เนื่องกันด้วยอักษร เช่น ตตฺตร-อຍံ เป็น ตตฺตราย, กต-อุปกโร เป็น กโตปกโร เป็นต้น มีประโยชน์ คือ เพื่อย่นอักษรให้น้อยลง ๑ เพื่อเป็นอุปการะในการแต่งฉันท ๑ เพื่อทำคำพูดให้สละสลวย ๑ ส่วน สมส ได้แก่ การย่นนามศัพท์ตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไปเข้าเป็น บทเดียวกันแปลได้ตามความตาม อรรถรสของภาษา โดยลบบทวิภคิตศัพท์หน้าบ้าง ไม่ลบบ้าง เช่น เสฏฺฐิสฺส-ปฺุตโต เป็น เสฏฺฐิปฺุตโต อฺุรฺลล-โลม เป็น อฺุรฺลลโลม เป็นต้น มีประโยชน์ คือ เพื่อตัดทอนวิภคิตให้น้อยลง ๑ เพื่อย่นนามศัพท์ให้สั้นลงแต่เพื่อความคงเดิม ๑ เพื่อทำให้เนื้อความเนื่องกันทางสัมพันธ์ ๑ ๑

<p>ปฺลฺลสฺทานิสฺส</p>	<p>เป็นโลปสระสนธิ ตัดเป็น ปฺลฺลส-อิทานิ-อฺุสฺส</p> <p>ระหว่าง ปฺลฺลส-อิทานิ ถ้าสระทั้ง ๒ ตัว คือสระหน้าและสระหลังมีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหลังบ้างก็ได้ คือลบ อิ ที่ อิทานิ เสีย ต่อเป็น ปฺลฺลสฺทานิ</p> <p>ระหว่าง ปฺลฺลสฺทานิ-อฺุสฺส ถ้าสระทั้ง ๒ ตัว มีรูปไม่เสมอกันลบสระหลังคือ อ ที่ อฺุสฺส เสีย ต่อเป็น ปฺลฺลสฺทานิสฺส ๑</p>
<p>นฺนฺจฺมฺหาวิโส</p>	<p>เป็นโลปสระสนธิ ตัดเป็น นฺนฺจ-อมฺห-อาวิโส</p> <p>ระหว่าง นฺนฺจ-อมฺห ถ้าสระหน้าเป็นทึมะ สระหลังเป็นรัสสะ มีพยัญชนะสังโยคอยู่เบื้องหลังก็ดี เป็นทึมะก็ดี ลบสระหน้า คือ อา ที่สุด นฺนฺจ เสีย ต่อเป็น นฺนฺจฺมฺห</p> <p>ระหว่าง นฺนฺจฺมฺห-อาวิโส สระหน้าเป็นรัสสะ สระหลังเป็นทึมะ ลบสระหน้าคือ อ ที่สุด นฺนฺจฺมฺห เสีย ต่อเป็น นฺนฺจฺมฺหาวิโส ๑</p>

๓. ได้ตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

- ก. สังขยา คือ คัพท์เป็นเครื่องกำหนดนับนามนาม ท่านแบ่งไว้ ๒ อย่าง คือ ปกติสังขยา ๑
 ปุรณสังขยา ๑, ต่างกันอย่างไร ปกติสังขยา ใช้สำหรับนับนามนามโดยปกติ เช่น หนึ่ง
 สอง สาม สี่ ห้า เป็นต้น ส่วนปุรณสังขยา ใช้สำหรับนับนามนามที่เต็มในที่นั้น ๆ คือ
 นับเป็นชั้นๆ เช่น ที่หนึ่ง ที่สอง ที่สาม ที่สี่ ที่ห้า เป็นต้น
- ข. วิเสสนศัพท์นาม ท่านแบ่งเป็น ๒ อย่าง ได้แก่ คัพท์เหล่านี้ คือ ต, เอต, อิม, อมุ, เป็น
 นิยม คัพท์เหล่านี้ คือ ย, อญฺ, อญฺตฺร, อญฺตฺม, ปร, อปร, กตฺร, กตฺม, เอก,
 เอกจฺจ, สพฺพ, กิ, เป็น อนิยม
- ค. อพยยศัพท์ ได้แก่ คัพท์อีกจำพวกหนึ่ง จะแจกด้วยวิภัตติทั้ง ๗ แปลงรูปไปต่าง ๆ
 เหมือนนามศัพท์ทั้ง ๓ ไม่ได้ คงรูปอยู่เป็นอย่างเดียวท่านแบ่งเป็น ๓ อย่างคือ อุปลັค
 ๑ นิบาต ๑ ปัจจัย ๑ ฯ
๔. มีประโยชน์ คือ เพื่อเป็นเครื่องหมายให้รู้ กาล บท วจนะ และ บุรุษ ฯ มุจฺจติ แปลว่า ย่อม
 ปล่อย ลง อ ปัจจัย ในหมวด รุช ชาติ มุจฺจติ แปลว่า ย่อมผัน ลง ย ปัจจัย ในหมวด ฑิว ชาติ ฯ
๕. คือ คัพท์ที่ท่านให้สำเร็จมาแต่รูปวิเคราะห์ มี ๗ อย่าง คือ กัตตุสาธนะ ๑ กัมมสาธนะ ๑
 ภาวสาธนะ ๑ กรณสาธนะ ๑ สัมปทานสาธนะ ๑ อปาทานสาธนะ ๑ อธิกรณสาธนะ ๑ ฯ
อตุตฺตสมุทฺ (ปาป)	ลง อ ปัจจัย เป็น กัตตุรูป กัตตุสาธนะ
	วิ. อตุตฺตนิ สมุทฺตติ อตุตฺตสมุทฺ (ปาป)
อญฺ (อรรหตฺตผล)	ลง อ ปัจจัย เป็น กัมมรูป กัมมสาธนะ
	วิ. อาษานิตพฺพนฺติ อญฺ (อรรหตฺตผล), อญฺฉาตพฺพนฺติ วา อญฺ (อรรหตฺตผล)
๖. คือ สมาสที่มีบทอื่นเป็นประธาน มี ๖ อย่างตามวิภัตติ คือ ทุตฺติยาพหฺพพิหฺสมาส ๑, ตุตฺติยาพหฺพ-
 พิหฺสมาส ๑, จตุตฺติยาพหฺพพิหฺสมาส ๑, ปัญจมีพหฺพพิหฺสมาส ๑, ฉัญฺฐีพหฺพพิหฺสมาส ๑,
 สัตตมีพหฺพพิหฺสมาส ๑ ฯ
- (เจตนา) โสมนฺสฺสสทคตฺตนาสมฺปยุตฺตภาโว แปลว่า ความที่แห่งเจตนาเป็นธรรมชาติ
 ทั้งสทคตด้วยโสมนฺสทั้งสมฺปยุตด้วยญาณ เป็นฉัญฺฐีตฺปฺริสมาส มี ตุตฺติยาตฺปฺริสมาส
 ตุตฺติยาตฺปฺริสมาส และวิเสสนโณบายท กัมมชารยสมาส เป็นภายใน มีวิเคราะห์ดังนี้
- ต. ตป. วิ. โสมนฺสฺสเสน สท คตฺตา โสมนฺสฺสสทคตฺตา (เจตนา)

ต. ตัป. วิ. ภาณน สมฺปยุตฺตา ภาณสมฺปยุตฺตา (เจตนา)
 วิเสสโนมาย. กัม วิ. โสมนสฺสสทคฺตา จ สา ภาณสมฺปยุตฺตา จาติ โสมนสฺส-
 สทคฺตภาณสมฺปยุตฺตา (เจตนา)
 หรือ วิ. โสมนสฺสสทคฺตา จ สา ภาณสมฺปยุตฺตา จ โสมนสฺสสทคฺตภาณ-
 สมฺปยุตฺตา (เจตนา)
 ฉ. ตัป. วิ. โสมนสฺสสทคฺตภาณสมฺปยุตฺตาย ภาโว (เจตนา) โสมนสฺสสทคฺต-
 ภาณสมฺปยุตฺตภาโว ฯ

๗. มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ดิย, ฌ, จ, ม, อี

ดิย ปัจจัย นิยมลงกับศัพท์ปกติสังขยา คือ ทฺวิ กับ ติ

ฌ ปัจจัย นิยมลงกับศัพท์ปกติสังขยา คือ จตุ

จ ปัจจัย นิยมกับศัพท์ปกติสังขยา คือ ฉ

ม ปัจจัย นิยมลงกับศัพท์ปกติสังขยาที่เหลือ

อี ปัจจัย นิยมลงกับศัพท์ปกติสังขยา ตั้งแต่ เอกาทส ถึง อฏฺฐารส เฉพาะที่
 เป็นวิเสสนะของนามที่เบีฯ อิตถิลิงค์เท่านั้น ส่วนที่เป็นวิเสสนะของนาม
 ที่เป็นลิงค์ อื่น ลง ม ปัจจัยทั้งสิ้น ฯ

มฺภูจฺสจฺจํ แปลว่า ความเป็นแห่งบุคคลผู้มีสติหลงลืมแล้ว ลง ฌย ปัจจัย ในภาวตัท
 วิ. มฺภูจฺสจฺจํ ภาโว มฺภูจฺสจฺจํ ฯ